

Практичне заняття № 3

Мета: встановити (на основі витягів з тексту документа) цінність «Великої хартії вольностей» для сучасних європейців, її значення для становлення європейської правової культури.

Хід роботи:

1. Ознайомитися із запропонованим матеріалом.

2. У малих групах опрацювати зміст «Великої хартії вольностей» і дати відповідь на такі питання:

- 1) За яких обставин схвалили цей документ?
- 2) Які органи державного управління запроваджувалися згідно із Хартією?
- 3) Які правила здійснення правосуддя затверджувались Хартією? У чому, на вашу думку, полягала їхня цінність для подальшого розвитку права?
- 4) Яким чином Хартія обмежувала владу короля? Які це могло мати наслідки у подальшому?

3. Зробити висновок відповідно до мети роботи.

Витяг із Великої хартії вольностей (1215 р.)

1. По-перше, дали ми перед Богом свою згоду і цією хартією нашою підтвердили за нас і за спадкоємців наших на вічні часи, щоб англійська церква була вільною і володіла своїми правами у цілості й своїми вольностями недоторканими... Пожалували ми також усім вільним людям королівства нашого за нас і за спадкоємців наших на вічні часи усі нижче описані вольності, щоб мали їх і володіли ними вони і їх спадкоємці від нас і від наступників наших.

2. Якщо хтось із графів або баронів, або інших власників, що тримають від нас (in capite) безпосередньо за військову повинність, помре, і на момент його смерті спадкоємець його буде повнолітнім і зобов'язаний буде платити рельєф (рельєф — плата васала за право володіння спадковими землями), то він (спадкоємець) має одержати свою спадщину після сплати старовинного рельєфу, тобто спадкоємець? або спадкоємці графа (мають заплатити) за графську баронію сто фунтів (стерлінгів), спадкоємець або спадкоємці барона за баронію — 100 фунтів, спадкоємець або спадкоємці лицаря, що володіє лицарським ф'єфом (феодом), — 100 шилінгів і не більше; хто менше має платити, нехай і дає менше, згідно з давнім звичаєм ф'єфів.

3. Якщо ж спадкоємець кого-небудь із таких (власників) буде неповнолітнім і перебуватиме під опікою, то, досягши повноліття, нехай одержує свою спадщину без плати рельєфу і мита.

8. Жодну вдову не можна змушувати взяти шлюб, доки вона бажає жити без чоловіка; проте так, щоб подала поручення, що не одружиться без нашої згоди, якщо вона від нас володіє, або без згоди свого сеньйора, від якого вона володіє, якщо вона від когось іншого (а не від нас) одержала володіння.

9. Ні ми, ні наші чиновники не будемо захоплювати ні землі, ні доходи з неї за борг, поки рухомого (майна) боржника вистачає для сплати боргу; і поручники власне боржника не змушуватимуться (до сплати боргу), поки сам головний боржник буде спроможним заплатити борг.

12. Ні щитові гроші, ні допомога не повинні стягуватись у королівстві нашім, як тільки за загальною порадою королівства нашого, окрім того, якщо це не для викупу нашого із полону, і не для введення у лицарі найстаршого сина нашого, і не для першого шлюбу дочки нашої найстаршої; для цього необхідно давати лише помірну допомогу, і таким же чином необхідно діяти і стосовно допомоги від міста Лондона.

13. І місто Лондон може мати всі стародавні вольності і вільні свої звичаї як на суші, так і на воді. Окрім того, ми бажаємо і дозволяємо, щоб усі інші міста і бурги, і містечка, і порти мали усі вольності й вільні свої звичаї.

14. А для того, щоб мати загальну раду королівства при стягненні допомоги в інших випадках, окрім вищезгаданих, або для стягнення щитових, ми накажемо покликати архієпископів, єпископів, абатів, графів і старших баронів нашими листами і за нашими печатками; і окрім того, накажемо покликати огулом через шерифів і бейліфів наших усіх тих, хто володіє від нас безпосередньо на певний день, тобто принаймні за сорок днів до початку, і у певне місце; і в усіх тих місцях пояснимо причину запрошення...

15. Ми не дозволимо надалі нікому брати допомогу із своїх вільних людей, окрім як для викупу його з полону і для введення у лицарі його найстаршого сина, і для одруження першим шлюбом його найстаршої дочки; для цього потрібно брати лише помірну допомогу.

16. Ніхто не має бути змушений відбувати більшу службу за свій лицарський лен або за інше вільне володіння, ніж та, яка має бути.

20. Вільна людина буде оштрафована за малий проступок тільки згідно із проступком, а за більший проступок буде оштрафована згідно з тяжкістю проступка, до того ж має залишатися недоторканим її основне майно; таким же чином (буде оштрафований) і купець, і його товар залишиться недоторканим; і віллан таким же чином буде оштрафований, і в нього залишиться недоторканим його інвентар, якщо вони будуть оштрафовані з нашого боку; і ніякий із названих штрафів не буде накладено інакше, як на основі клятвених свідчень чесних людей із сусідів.

21. Графи і пери будуть оштрафовані не інакше, як самими своїми перами і тільки згідно з тяжкістю проступка.

39. Жодна вільна людина не буде оштрафована, або ув'язнена, або позбавлена володіння, або якимось іншим чином обездолена, і ми не підемо на неї і не пошлемо на неї, тільки як за законним рішенням рівних їй (її перів) і за законом країни.

40. Нікому не будемо продавати права і справедливості, нікому не будемо відмовляти у них або затримувати їх.

41. Усі купці повинні мати право вільно і безпечно виїздити з Англії і в'їздити до Англії, і перебувати, і їздити по Англії як на суші, так і на воді, для того, щоб купувати і продавати без усяких протизаконних мит, сплачуючи лише старовинні й справедливі звичаєм встановлені мита, за винятком військового часу і якщо вони будуть із землі, що воює проти нас; і коли такі з'являться на нашій землі на початку війни, вони мають бути затримані без шкоди для їх тіла і майна, доки ми або великий юстиціарій (глава королівської адміністрації) наш не дізнаємось, як поведуться з купцями нашої землі, що перебувають у землі, що воює проти нас; і якщо наші там у безпеці, то й ті інші мають бути у безпеці на нашій землі.

45. Ми будемо призначати суддів, констеблів, шерифів і бейлифів (посадських осіб на місцях) тільки із тих, які знають закон королівства і мають бажання його добросовісно виконувати.

61. ... Створюємо і жалуємо гарантію, щоб барони обрали 25 баронів із королівства, кого забажають, які повинні усіма силами дотримуватися й охороняти та змушувати дотримуватися миру і вольностей, які ми їм пожалували і цією Хартією підтвердили... І коли ми не виправимо порушень або коли ми будемо за межами королівства, і юстиціар наш не виправить протягом сорока днів, рахуючи з того часу, коли було вказано це порушення нам або юстиціару нашому, якщо ми перебували за межами королівства, то ... чотири барони доповідають про це решті з 25 баронів, і ті 25 баронів спільно з громадою усієї землі будуть змушувати і тіснити нас усіма способами, якими тільки можуть, тобто через захоплення фортець, земель, володінь й усіма іншими способами, якими можуть, поки не буде виправлено (порушення) згідно з їхнім рішенням; недоторканою залишаються наша особа й особа королеви нашої і дітей наших; а коли виправлення буде зроблено, вони знову будуть слухатись нас, як робили раніше.